

"שיחה טובה מטשטשת
הבדלים ומבקשת הסכמה"
(עמוס ב. אלקוט).

מה הבעיה!?

רציונל

דרך טובה לברר בעיה היא לשוחח על אודותיה בניסיון אמתי לנתח עובדות, לברר נקודות מבט שונות מתוך אווירה של כבוד לדעות מגוונות של הזולת ולהביע השקפות תוך רצון להגיע לפתרונות הטובים ביותר לבעיה מסוימת. הדגש בשיחה על אודות בעיה מושם על ניתוח אובייקטיבי, על מחשבה בהירה, על ניסוח רעיונות תוך הבנה כי אין אדם היודע את התשובה הנכונה לכל שאלה ושניסיונם האישי של משתתפים בעלי עבר שונה ודרכי חשיבה שונות, המובא לדיון ולניתוח במסגרת הקבוצה, עשוי לקרב להבנה טובה יותר של הבעיות ולמציאת הפתרון הטוב ביותר.

שיחת בעיה מטרתה איתור בעיה והעלאת פתרונות להתמודדות עמה. לרוב, כשאנו נתקלים בבעיה, אין אנו עוצרים כדי לנסות להגדירה אלא מנסים מיד להתמודד עמה, המודל שלפנינו מציע שלבים מובנים ליצירת דיאלוג סביב הבעיה. בחינת האירוע מזווית הראייה של השותפים השונים והאופן שבו הם מגדירים בעיה משפיע על דרך החשיבה על הבעיה.

מטרות

- פיתוח היכולת לנהל שיח משתף סביב זוויות ראייה שונות.
- פיתוח היכולת לנהל שיח ולקבל החלטה מושכלת באמצעות תהליך מובנה.

מודל ההפעלה

שימוש בקומיקס כנקודת מוצא לניהול שיחת בעיה.

ניהול שיחת בעיה
בזיקה לאירוע בית ספרי

מהלך ההפעלה

שלב א – הצגת האירוע

זוג שנבחר מראש (בסבב), מציג בפני המליאה אירוע קבוצתי, כיתתי וכו' שבמרכזו בעיה. הוא יכול להציג זאת באמצעות: מלל, המחזה, שיר/סיפור, קטע מסרט, צילום, ציור, קומיקס ועוד.

המינהל הפדגוגי, אגף א' לחינוך יסודי
המחלקה לחינוך לחיים בחברה

לשכת המנכ"לית
האגף לתכנון ופיתוח תכניות

חשוב לתאר את סיפור הרקע של האירוע שבמרכזו הבעיה, תוך התייחסות למקום, לזמן, לסיבות, למעורבים, לתדירות הבעיה וכו'.

לצורך ההדגמה נתמקד בתיאור אירוע באמצעות קומיקס המשלב איור ומלל; ניתן לבקש מהלומדים לצייר את הקומיקס ולהציגו בעזרת שקף או בריסטול. השימוש בקומיקס מסייע להתבונן על הבעיה כפי שהיא נתפסת על ידי השותפים.

ובדוגמה שלנו :

סצינה א - בכיתה :

שני ילדים צעירים יושבים בשיעור ואומרים זה לזה: "צריך להתכונן, עוד רגע צלצול, חייבים לתפוס את המגרש".

סצינה ב - במדרגות :

שני ילדים בוגרים מתבוננים בצעירים שרצים עם הכדור ואומרים זה לזה בחיוך "הם שוב לא מבינים שאנחנו הגדולים פה והמגרש שלנו..."

סצינה ג - במגרש :

הילדים הצעירים עומדים בצד ובוכים: "שוב לקחו לנו את המגרש וחטפו לנו את הכדור". הגדולים משחקים כדור-רגל בהתלהבות.

סצינה ד - ליד מגשרים צעירים / מורה תורנית :

הילדים הצעירים והבוגרים עומדים זה מול זה ומספרים למגשרים/למורה: הצעירים: "גם אנחנו רוצים לשחק כדורגל". הבוגרים: "כל כך הרבה זמן חיכינו להיות הבוגרים".

1. זיהוי השותפים לבעיה:

הלומדים מציינים את השותפים הגלויים והסמויים (שנוכחים ושאינם בהכרח נוכחים פיזית) באירוע? בדוגמה שלעיל שותפים: ילדים בוגרים, צעירים, מורה תורנית, מגשרים צעירים, מנהלת, הורים ועוד.

2. הגדרת השאלה המרכזית:

כל קבוצת לומדים מייצגת את אחד השותפים שהוזכרו, מנסחת את השאלה המרכזית המעסיקה את השותף שאותו הם מייצגים, מציגה למליאה ורושמת על הלוח.

בדוגמה שלנו - נקודות הראות השונות:

ילדים בוגרים – "למה הקטנים חייבים לשחק דווקא במגרש הזה, יש להם פינות אחרות!"
ילדים צעירים – "למה הגדולים תמיד משתלטים על המקום שלנו ולא נותנים לנו לשחק?"
מגשרים צעירים – "איך אפשר למנוע מריבות במגרש כל כך קטן שכולם רוצים אותו?" ועוד...

3. מציאת הציר המשותף של נקודות הראות:

מציאת הציר המשותף (האינטרס) שחוזר בדיווח של נציגי הקבוצות השונות.

ובדוגמה שלנו -

הציר המשותף שעלה בגלוי בדברי המשתתפים הוא "הרצון להשתמש במגרש בהפסקה".

4. הגדרת הבעיה שבה רוצים לטפל:

בשלב זה הקבוצה מחליטה על הגדרת בעיה אחת סביבה תתנהל שיחת הבעיה.

ובדוגמה שלנו -

"מה ניתן לעשות כדי שכל ילדי בית הספר יוכלו לשחק באותו מגרש בהפסקה?"

שלב ג – העלאת אפשרויות מגוונות לפעולה

ג1. יצירת אווירה פתוחה ומקבלת

בשלב זה חשוב מאוד ליצור אווירה פתוחה ומקבלת, המאפשרת לכולם להעלות הצעות שונות, גם אם לכאורה הן אינן נראות מעשיות. יצירת האווירה יכולה להיעשות באמצעות: שינוי במקום הישיבה, השמעת מוסיקה, קריאת שיר, דמיון מודרך ועוד.

ג2. קביעת כללים שיאפשרו ניהול שיח מקדם

ניתן להיעזר בכרטיסיות הבאות ומהן לבחור בכל פעם מספר כללים שאותם מתכוונים לתרגל: שמירה על קשר עין עם כל מי שמעלה רעיון / שימוש בשפת גוף מפגינה התעניינות / הנהון / התייחסות בגובה העיניים / שימוש במשוב חיובי / הבעת רגשות חיוביים / מחיאת כף לכל רעיון שעולה ועוד.

ג3. סיעור מוחין להעלאת אפשרויות מגוונות לפעולה

בשלב זה המשתתפים מעלים רעיונות שונים כדי להתמודד עם הבעיה שהוגדרה: כדי שכל ילדי בית הספר יצליחו לשחק במגרש במהלך ההפסקה אפשר....

כדי שכל ילדי בית הספר יצליחו לשחק

במגרש במהלך ההפסקה אפשר

להלן אוסף רעיונות המאפשרים להתמודד עם הבעיה:

- לקבוע כללים לשימוש במגרש.
- להשתמש במגרש למשחקים שמאפשרים ליותר ילדים לשחק במגרש.
- לחלק את המגרש לשכבות הגיל השונות.
- לצאת להפסקות בזמנים שונים.
- לרצף חלקים נוספים בחצר בית הספר כדי שישמשו כמגרש.
- לחלק את המגרש כך שכל חלק לחוד ייועד למשחק אחר ועוד.

שלב ד – בחינת האפשרויות שהועלו

11. בחינת היתרונות והחסרונות של אפשרויות הפעולה

כל קבוצה תקבל את אחת האפשרויות שהועלו ותבחן את היתרונות והחסרונות שלה, תוך שמירה על כללי השיח שהוגדרו (מומלץ לעשות זאת באמצעות שקף, כדי להקל על ההצגה והריכוז במליאה).

בחינת אפשרויות הפעולה

הערות	חסרונות	יתרונות	פעולה אפשרית

במהלך בדיקת אפשרויות הפעולה ניתן להתייחס לנקודות כמו:

במי זה תלוי? מה המשאבים הנדרשים? מהם האילוצים שיש להביא בחשבון? עד כמה אפשרות זו נותנת מענה לבעיה שהוצגה? מהם הקשיים הצפויים ביישום האפשרות? ועוד.

22. המלצה על אפשרות הפעולה

חברי הקבוצה יחליטו האם הם ממליצים על יישום אפשרות הפעולה שבחנו ומדוע?

שלב ה – החלטה על פעולה

- נציג מכל קבוצה יציג את המלצת חבריו במליאה.
- חברי המליאה בוחרים את הפתרון/ות היישימים ביותר.
- חברי המליאה מתכננים את ביצוע ההחלטה שהתקבלה (יש להתייחס לחלוקת התפקידים וללוח הזמנים).

נקודות לדיון

- כיצד כל שלב במבנה של שיחת בעיה קידם אותנו לקראת מציאת פתרון לבעיה?
- מה היו מאפייני השיח בכל אחד מהשלבים?
- מה הייתה תרומתו של כל אחד מן השלבים בשיח למציאת הפתרון המוסכם?
- אילו גורמים חשוב להביא בחשבון כשמגדירים בעיה?
- האם ניתן לוותר על שלב מסוים במודל שהתנסתם בו? מדוע?

מהלכה למעשה

- בעקבות ההתנסות, אילו נהלים לטיפול באירוע בעייתי הייתם ממליצים לאמץ?
- מהי המחויבות של הלומדים לגבי טיפול בבעיה?